

WYKAZ

**POLEGŁYCH I ZMARŁYCH ŻOŁNIERZY
POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH NA OBCZYŻNIE
W LATACH 1939-1946**

WYDAWCA: INSTYTUT HISTORYCZNY IM. GEN. SIKORSKIEGO
LONDYN 1952

Spis rzeczy

	Str.
Wstęp	VII
Wykaz ilości nazwisk podanych w poszczególnych rozdziałach	IX
Objaśnienia i skróty	XI
 Część pierwsza. Wojsko:	
Rozdział I. Francja 1939-1940 r.	1
Rozdział II. Norwegia 1940 r.	4
Rozdział III. Sam. Brygada Strzelców Karpackich 1941-1942 r.	6
Rozdział IV. Francja 1941-1946 r.	11
Rozdział V. Szwajcaria 1940-1946 r.	14
Rozdział VI. Dowództwa i Oddziały w W. Brytanii 1940-1946 r.	18
Rozdział VII. 1 Dywizja Pancerna 1943-1946 r.	39
Uzupełnienie	81
Rozdział VIII. Brygada Spadochronowa 1941-1944 r.	82
✓ Rozdział IX. Armia Polska pod dowództwem gen. Andersa w Z.S.S.R. 1941-1942 r.	87
✓ Rozdział X. Baza Ewakuacyjna w Iranie 1942 r.	143
Rozdział XI. II Korpus. Środkowy Wschód—Włochy—W. Brytania 1942-1946 r.	162
Rozdział XII. Jednostki Wojska na Środkowym Wschodzie 1944-1946 r.	272
 Część druga. Marynarka	 277
Część trzecia. Lotnictwo	287
 Część czwarta. Kobiety w Służbie Sił Zbrojnych:	
A) Polska Wojskowa Służba Kobiet	338
B) Junaczki	341
C) Czerwony Krzyż	344
Część piąta. Junacy	346
 Dodatek. Żołnierze z roku 1939 zmarli i zaginieni w Z.S.S.R.:	
✓ Lista „A” Żołnierze wywiezieni po kampanii 1939 do Z.S.S.R. i tam zmarli	353
✓ Lista „B” Żołnierze wywiezieni po kampanii 1939 do Z.S.S.R. i tam zaginieni	357
Uzupełnienia i poprawki odnoszące się do wszystkich rozdziałów	369

P R Z E D M O W A

W ręce czytelników polskich oddaje się pracę, która każdym słowem, każdym nazwiskiem i każdą liczbą mówi o bohaterstwie Żołnierza Polskiego.

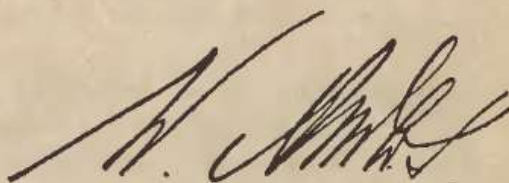
„Wykaz poległych i zmarłych” jest historycznym dokumentem umiłowania wolności. Po przez długie pokolenia Polacy zawsze bez wahania poświęcali najwyższe dobro ziemskie — swe życie — dla walki o wolność Narodu. Tak właśnie dzieje się i w naszym pokoleniu.

Sumienne a jednocześnie przejrzyste opracowanie, zawarte w tej książce, mówi jedynie o nazwiskach żołnierzy poległych i zmarłych w Polskich Siłach Zbrojnych, które walczyły na obczyźnie. Ze zrozumiałych względów niedostępne są wciąż dokładne dane naszych wielkich i tragicznych strat żołnierskich na terenie Sowieców i w Polsce podczas ostatniej wojny.

Naród nasz jednakowo gorąco pamięta o wszystkich swoich poległych żołnierzach, wierząc, że z ich bohaterskiej ofiary wyrośnie Wolność i Niepodległość Rzeczypospolitej.

Praca niniejsza będzie ważną podstawą dla przyszłych badań historyków, którzy będą mogli w pełni ocenić wielkie znaczenie istnienia i działań Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie podczas 2-jej wojny światowej.

Wszystkim, którzy przyczynili się do ukazania się tej pracy składam serdeczne żołnierskie podziękowanie.

WSTĘP

Ogłaszając niniejszy wykaz, wydawcy uważają za wskazane podać nieco szczegółów odnoszących się do materiałów na jakich opracowanie go się opierało oraz wskazać trudności na jakie w pracy tej napotkano. Usprawiedliwi to pewne jego braki oraz ułatwi korzystanie z wykazu.

Wykaz zestawiono na podstawie następujących dokumentów:

- 1) Ksiąg zgonów prowadzonych przez urzędy duszpasterskie oddziałów, znajdujących się w Urzędzie Naczelnego Kapelana w Londynie.
- 2) Wykazu poległych oficerów poza granicami Polski — zestawionego przez biuro dla spraw oficerskich Sztabu N.W. w Londynie.
- 3) Księgi strat wojska — zestawionej przez Komendy Uzupelnień.
- 4) Imiennego wykazu strat personelu latającego — zestawionego przez komisję historyczną lotnictwa.

Dokumenty te oparte są na danych spisywanych w warunkach wojennych, a często polowych i nie na podstawie osobistych dokumentów, lecz zeznań, co łatwo mogło powodować zniekształcenia tak przypadkowe jak i celowe. Te ostatnie, najczęściej z obawy przed represjami okupantów w stosunku do rodzin w kraju. Dokumenty te zestawione pośpiesznie na skutek szybkiej demobilizacji polskich sił zbrojnych oraz likwidacji ich biur i urzędów nie mogły być poddane kontroli i sprawdzone drogą wymiany danych pomiędzy oddziałami czy właściwymi władzami, tak, jakby to miało miejsce w wypadku normalnego funkcjonowania aparatu państwowego. Dlatego, jakkolwiek wspomniane dokumenty są całkowicie wiarygodne, jednak mogą być tu i ówdzie pomyłki oraz może brakować pewnej niewielkiej ilości nazwisk. Tyle co do dokumentów podstawowych.

Przystępując do zestawienia wykazu przyjęto, że obecne warunki pozwalają na wydanie go tylko w postaci *uporządkowanych odpisów* z wyżej wymienionych materiałów. Uporządkowanie polegało na: 1) wybraniu nazwisk powtarzających się w poszczególnych dokumentach; 2) porównaniu i uzupełnieniu danych dla każdego nazwiska; 3) podziale na rozdziały i alfabetycznym ułożeniu nazwisk. Dla ilustracji zaznacza się, że przez kartoteki przeszło około 34.000 nazwisk, z czego po uporządkowaniu pozostało 15.783.

Ze względu na ograniczone środki finansowe oraz nieistnienie dowództw i oddziałów z ich archiwami, nie przeprowadzono: 1) kontroli i poszukiwań brakujących nazwisk; 2) nie uzupełniono braków w danych przy poszczególnych nazwiskach; 3) nie przeprowadzono systematycznej kontroli pisowni miejscowości, numeracji grobów, ekshumacji zwłok, itp. W wypadku znalezienia różnych wersji danych, w wykazie podano obie, z czego jedną w nawiasach. W związku z niemożliwością przeprowadzenia poszukiwań za ewentualnie brakującymi nazwiskami, należy przyjąć, że wykaz nie jest pełny, choć braki nie

są duże. Największych braków ilościowych należy się spodziewać w rozdziale I-szym, obejmującym okres pobytu polskich sił zbrojnych we Francji w latach 1939-1940. Tłumaczy się to faktem, że oddziały polskie, zaangażowane w walkach (z wyjątkiem gros 2. dyw. strzelców pieszych, która przeszła do Szwajcarii), w wyniku tych walk były odcięte i osaczone i nie mogło być mowy o składaniu raportów i ustaleniu strat, gdy na rozkaz swych dowódców przedzierając się grupkami, starały się uniknąć niewoli. Tyczy się to w szczególności: 1. dyw. grenadierów, 10. brygady panc.-mot., brygady podhalańskiej oraz jedenastu kompanij przeciw-pancernych (porozdzielanych w wielkich jednostkach francuskich), które przeważnie zostały zniesione w walkach.

Wykaz obejmuje nazwiska żołnierzy poległych i zmarłych bez rozróżnienia obu kategorii. Dokumenty na ogół zawierają adnotacje w stosunku do poległych na polu bitwy, jednak są oznaki, że nie we wszystkich wypadkach, oraz istnieje pewność, że w wielu wypadkach nie zaznaczono jako poległych, tych żołnierzy, którzy po pewnym okresie czasu zmarli z odniesionych ran. Z tych względów zrezygnowano z rozróżnienia zmarłych i poległych.

Podział na rozdziały zestawiony jest częściowo wedle wielkich jednostek, częściowo kampaniami względnie terytorialnie. Jest to spowodowane koniecznością oparcia się na podziale podstawowego dla całej pracy materiału, to jest ksiąg zgonów szefostw duszpasterskich. Podziału wedle jednostek nie dałoby się odtworzyć, gdyż w dokumentach są braki w podawaniu przydziału zmarłego. Z tego samego powodu również w ramach przyjętego podziału na rozdziały prawdopodobnie istnieją omyłki w umieszczeniu poszczególnych nazwisk, np. żołnierzy ewakuowanych do szpitali na terenie W. Brytanii z II. korpusu, dywizji pancernej i bryg. spadochronowej. Podobne trudności powstały w odniesieniu do rozdziałów: III, XI i XII — na Środkowym Wschodzie. Toteż szukając nazwisk należy to robić nie tylko w rozdziale, w którym można by się ich spodziewać.

Wykaz obejmuje okres od momentu tworzenia się sił zbrojnych we Francji w r. 1939 do dn. 8 września 1946 r. Ta ostatnia data jest przyjęta jako pierwszy dzień przekształcania się sił zbrojnych na Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia (P.K.P.R.).

Do wykazu niniejszego dołączono w postaci „dodatku” nazwiska żołnierzy, którzy po roku 1939 zostali przez władze sowieckie aresztowani i zmarli bądź to na ziemiach polskich, bądź wywiezieni do ZSSR. Jest to prawdopodobnie niewielka część nazwisk żołnierzy wywiezionych, którą zebrali i spisali na podstawie zeznań świadków księży kapelani naszych oddziałów w ZSSR lub na Środkowym Wschodzie. Dodatek obejmuje nazwiska żołnierzy wojska, marynarki i lotnictwa.

Zdając sobie sprawę z braków i usterek niniejszego wykazu, zdecydowano się na jego ogłoszenie dla uczczenia pamięci poległych i zmarłych żołnierzy, którzy z dala od Polski, w tej czy innej formie, oddali swe życie dla Jej sprawy.

Apeluje się do czytelników i ich przyjaciół, aby zgłaszali brakujące nazwiska, braki w danych, względnie omyłki dotyczące poległych i zmarłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie w okresie 1939-1946. Dane te w formie wiarygodnych zeznań świadków lub dokumentów uprasza się przysyłać do: Urzędu Naczelnego Kapelana w Londynie (4, Devonian Road, London N.1.).

Wykaz ilości nazwisk podanych w poszczególnych rozdziałach:

CZĘŚĆ I: Wojsko:		
Rozdz. I.	Francja 1939-1940	127
Rozdz. II.	Norwegia 1940	79
Rozdz. III.	Sam. Brygada Strzelców Karpackich 1941-1942	212
Rozdz. IV.	Francja 1941-1946	103
Rozdz. V.	Szwajcaria 1940-1946	176
Rozdz. VI.	Dowództwa i oddziały w W. Brytanii 1940-1946	747
Rozdz. VII.	1-sza Dywizja Pancerna 1943-1946	1572
Rozdz. VIII.	Brygada Spadochronowa 1941-1944	208
Rozdz. IX.	Armia Polska w ZSSR pod d-twem gen. Andersa 1941-1942	2891
Rozdz. X.	Baza ewakuacyjna w Iranie 1942	722
Rozdz. XI.	II-gi Korpus: środkowy Wschód—Włochy—Wielka Brytania 1942-1946	4872
Rozdz. XII.	Jednostki Wojska na Środkowym Wschodzie 1944-1946...	202
CZĘŚĆ II:	Marynarka	461
CZĘŚĆ III:	Lotnictwo	2191
CZĘŚĆ IV:	Kobiecy w służbie sił zbrojnych:	
	a) P.W.S.K.	118
	b) Junaczki.	139
	c) Czerwony Krzyż	18
CZĘŚĆ V:	Junacy	217
DODATEK:	Żołnierze z r. 1939 zmarli lub zaginieli w ZSSR:	
	A) Żołnierze wywiezieni po kampanii 1939 do ZSSR i tam zmarli.	206
	B) Żołnierze wywiezieni po kampanii 1939 do ZSSR i tam zaginieli	521

Wykaz zawiera ogółem 15.783 nazwisk, z czego po odliczeniu 727 zawartych w "Dodatku" nazwisk żołnierzy z kampanii 1939 r., pozostaje cyfra 15.056 nazwisk żołnierzy poległych i zmarłych w Polskich Siłach Zbrojnych na Obczyźnie, w okresie lat siedmiu.

Analiza przyczyn zgonów zestawiona procentowo¹⁾, wykazuje co następuje:

WOJSKO: Straty wojska lądowego wraz ze służbą kobiet i junakami wyrażające się cyfrą 13.129, stanowią w stosunku do ilościowego stanu wojska w dn. 1.VII.1945 r. (210.800)²⁾ około 6%. Z ogólnej cyfry 13.132 przypada na: poległych około 33%; wypadki samochodowe około 6%³⁾; inne wypadki około 8½%⁴⁾ i choroby około 52½%. Ten stosunkowo wysoki procent strat z powodu chorób można w dużej mierze tłumaczyć faktem, że w Armii Polskiej w ZSSR pod dowództwem Gen. Andersa i w bazie ewakuacyjnej w Iranie zmarło ogółem 3.615 żołnierzy, przy czym według metryk zgonów około 75% strat nastąpiło skutkiem wyczerpania i chorób spowodowanych ciężkimi warunkami bytowania w ZSSR.

MARYNARKA WOJENNA: Straty marynarki wojennej podane w tej liście wyrażają się cyfrą 461 nazwisk, co w stosunku do jej stanu ilościowego w dn. 1.VII.1945 r. (3.720)²⁾ stanowi około 12½%. Z ogólnej ilości strat, straty bojowe wynoszą około 87%⁴⁾; wypadki samochodowe i inne około 2%; choroby około 11%.

LOTNICTWO: Straty lotnictwa wyrażające się cyfrą 2.191³⁾ w stosunku

do stanu ilościowego w dn. 1.VII.1945 (13.480)²⁾ stanowią około 16%. Z ogólnej cyfry 2.191 nazwisk w liście tej umieszczonych, straty w lotach bojowych i szkolnych stanowią około 88%⁶⁾; wypadki samochodowe około 2½%; inne wypadki około 2½%; choroby około 7%.

---

1) Z powodów podanych we wstępie, cyfry wyrażające procenty obliczone są w przybliżeniu, z tym, że wedle wszelkiego prawdopodobieństwa, odchylenia od cyfr istotnych są niewielkie.

2) Wedle książki "Na obcej Ziemi". Polskie Siły Zbrojne 1939-1945, Andrzej Liebich, Londyn 1947.

3) Rubryka ta obejmuje wszystkie śmiertelne wypadki spowodowane używaniem środków motorowych, a więc czołgów, samochodów i motocykli. Stosunkowo duży ich procent tłumaczy się bardzo gwałtowną motoryzacją, którą wojsko musiało przejść niejednokrotnie w warunkach polowego bytowania, nie zawsze zapewniającego właściwe warunki czasu i środków szkolenia.

4) W cyfrze tej mieści się pokaźna liczba wypadków, związanych ze szkoleniem, jak postrzelenia na ćwiczeniach, utonięcia, wypadki z minami, itp.

5) Cyfra obejmuje również straty lotników polskich, służących w lotnictwie brytyjskim (R.A.F.).

6) Wysokie cyfry poległych w lotnictwie i marynarce wojennej (w porównaniu z wojskiem) tłumaczy się tym, że polskie lotnictwo i marynarka tworzyły tylko jednostki bojowe bez własnych urządzeń głębokich tyłów, korzystając z urządzeń brytyjskich. Wojsko natomiast urządzenia takie posiadało.

OBJAŚNIENIA I SKRÓTY

OBJAŚNIENIA:

1) Dane dotyczące każdego zmarłego żołnierza są w wykazie ustawione w następującym porządku: nazwisko, imię, stopień, data urodzenia, miejsce urodzenia: miejscowość, powiat lub województwo, kraj (z wyjątkiem Polski); data śmierci: miejsce pogrzebania: miejscowość i ewentualnie kraj, określenie cmentarza i grobu.

2) O ile określenie położenia grobu składa się z trzech liter lub cyfr, n.p. VIIA.15, to: pierwsza, oznacza działkę, druga rząd a trzecia nr. grobu czyli w przytoczonym przykładzie grób znajduje się na: VII działce, w rzędzie A i ma nr 15.

3) W wypadku braku danych do którejkolwiek dat postawiono znak: (?). Znaku tego nie stawiano w wypadku braku danych co do cmentarza i grobu.

4) Dane ujęte w nawiasach podają drugą ich wersję — patrz wyjaśnienia we wstępie.

5) Jeżeli nazwisko nie zostanie znalezione w rozdziale, w którym można się było go spodziewać, należy szukać w innych rozdziałach.

6) Dokumenty podstawowe, z których robiono odpisy danych, niejednokrotnie były sporządzane w kancelariach i na maszynach brytyjskich nie znających liter: a, e, ó, l, ż, ź, — stąd mogły powstać zniekształcenia nazwisk i nazw polskich.

7) Cmentarze: Brookwood, Northwood i Epping — znajdują się w rejonie Londynu lub jego okolicy.

8) O bardziej szczegółowe informacje można się zwrócić do Urzędu Naczelnego Kapełana w Londynie: 4, Devonia Road, London N. 1. (Telefon: CAN. 4074). Prosi się o dołączenie znaczka pocztowego na odpowiedź.

9) Instytut Historyczny im. gen. Sikorskiego w Londynie, jako wydawca, nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności za braki i błędy w niniejszej liście.

SKRÓTY

C.	cmentarz
CW.	" wojenny
CC.	" cywilny
CK.	" katolicki
CCK.	" cywilny katolicki
CM.	" miejski
CP.	" polski
CB.	" brytyjski
CKan.	" kanadyjski
CAm.	" amerykański
CChrz.	" chrześcijański
CEw.	" ewangelicki
CProt.	" protestancki
CLut.	" luterański
CŻyd.	" żydowski
COrm.	" ormiański
CParaf.	" parafialny
CKlasz.	" klasztorny
CRAF.	" lotnictwa brytyjskiego
CRN.	" marynarki brytyjskiej
PCW.	" polski cmentarz wojenny
MC.	" military cemetery
BC.	" british cemetery
BWC.	" british war cemetery
BCW.	" brytyjski cmentarz wojenny
BMC.	" british military cemetery
BWMC.	" british war military cemetery
BWMMC.	" british war memorial military cemetery

AmCW.	amerykański cmentarz wojenny
(?)	dane nieznane
gm.	gmina
p.	powiat
w.	województwo
st.	stacja
gr.	grób
dz.	działka
dz.p.	działka polska
dz.wojsk.	działka wojskowa
Eks.	ekshumowany
"ORP"	Okręt Rzeczypospolitej Polskiej
"H.M.S."	brytyjski okręt wojenny

W części III., "Lotnictwo" podano oprócz stopni polskich, stopnie brytyjskie skrótami, których znaczenie jest następujące:

AC2	— szeregowiec	P O.	— podporucznik
AC1	— starszy szeregowiec	F O.	— porucznik
LAC	— kapral	F Lt.	— kapitan
Cpl.	— plutonowy	S Ldr.	— major
Sgt.	— sierżant	W Cdr.	— podpułkownik
F/Sgt.	— starszy sierżant	G Cpt.	— pułkownik
W/O.	— chorąży	A. Cdr.	— generał brygady